

KANCELARIA SENATU

BIURO KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

BKS/DPK-134-28500/15 JB

Warszawa, dnia 27 marca 2015 r.

78-05/15

Nr: 28500/2	Data wpływu 28 października 2014 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 24 marca 2015 r.

PODJĘCIE UCHWAŁY OKOLICZNOŚCIOWEJ

TEMAT

**PAMIĘĆ O OFIARACH OBLAWY AUGUSTOWSKIEJ
Z LIPCA 1945 R.**

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja zbiorowa

Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk wraz z 14 000 podpisów przedstawicieli świata nauki, duchowieństwa oraz osób dobrej woli.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę uchwałodawczą w sprawie zintensyfikowania działań na rzecz ujawnienia pełnej listy i miejsc spoczynku ofiar Obławy Augustowskiej, która wydarzyła się w lipcu 1945 r., nazywanej przez historyków „małym Katyniem” lub „drugim Katyniem”, największej niewyjaśnionej zbrodni na Polakach, dokonanej przez ZSRR po II Wojnie Światowej.

UZASADNIENIE WNOSZĄCYCH PETYCJE:

Petycja powstała z inicjatywy dyrekcji i kadry profesorskiej Instytutu Studiów Politycznych PAN w porozumieniu i na prośbę Związku „Pamięci Ofiar Obławy Augustowskiej 1945”.

Wnioskodawcy wskazują, że ich głównym celem jest za pośrednictwem najwyższych władz RP „przekonanie naszych sąsiadów, że ów gest humanitarny i poszukiwanie prawdy nie jest obliczony na psucie stosunków polsko-rosyjskich, lecz na ich poprawę i zbudowanie korzystnego dla Rosji wizerunku i w Polsce, i w Europie.”

STAN PRAWNY:

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 lipca 2014 r. w sprawie uczczenia pamięci ofiar Obławy Augustowskiej z lipca 1945 r. (M. P. poz. 667).

Ideą uchwały podjętej przez Sejm jest przywrócenie powszechnej pamięci wiedzy o wydarzeniach związanych z Obławą Augustowską, która powinna znaleźć właściwe odzwierciedlenie w szkolnych programach nauczania (uchwała w załączeniu).

PRACE LEGISLACYJNE:

Poselski projekt ustawy o ustanowieniu Dnia Pamięci Ofiar Obławy Augustowskiej z lipca 1945 roku wniesiony przez grupę posłów PIS (złożony do łaski marszałkowskiej 19 lutego 2015 r., brak nr druku)

Celem projektu jest ustanowienie dnia 12 lipca jako Dnia Pamięci Ofiar Obławy Augustowskiej z 1945 roku. Projekt został skierowany 11 marca 2015 r. do konsultacji (projekt w załączeniu).

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Oświadczenie złożone przez senatora Tadeusza Arłukowicza na 7. posiedzeniu Senatu w dniu 14 marca 2012 r. skierowane do ministra spraw zagranicznych Radosława

Sikorskiego w sprawie wyjaśnienia okoliczności przeprowadzenia Obławy Augustowskiej w lipcu 1945 r. oraz prac zmierzających do odnalezienia miejsca pochówku ofiar (tekst oświadczenia i odpowiedź w załączeniu).

W VII kadencji Sejmu złożonych zostało 7 interpelacji i 3 oświadczenia w sprawie podjęcia intensywnych działań na szczeblu rządowym zmierzających do wyjaśnienia rzeczywistych okoliczności i rozmiarów Obławy Augustowskiej z lipca 1945 r., uzyskania pełnego dostępu do dokumentów zawartych w rosyjskich archiwach, wyjaśnienia losu ofiar Obławy Augustowskiej z lipca 1945 oraz wskazania miejsca ich pochówku.

W odpowiedziach resortu spraw zagranicznych przedstawiane były informacje o śledztwie prowadzonym przez IPN Oddział w Białymstoku, podkreślano również, że na przestrzeni kilku ostatnich lat odbyło się wiele spotkań ze stroną rosyjską na najwyższym szczeblu politycznym oraz roboczo-eksperckim np. Polsko-Rosyjska Grupa do Spraw Trudnych, Rosyjsko-Polskie Centrum Dialogu i Porozumienia. Strona polska wnioskowała m.in. o stworzenie projektu digitalizacji poloników, znajdujących się w archiwach rosyjskich, a także umożliwienia polskim badaczom i śledczym nieograniczonego dostępu do zbiorów. W ocenie resortu ważne jest kompleksowe załatwienie sprawy dostępu do materiałów źródłowych. Jednocześnie prowadzone są rozmowy na temat przekazania dokumentów w konkretnych sprawach, w tym Obławy Augustowskiej i Zbrodni Katyńskiej.

Dodatkowo w lutym 2015 r. złożona została interpelacja skierowana do resortu edukacji w sprawie uwzględnienia w szkolnych programach nauczania treści dotyczących Obławy Augustowskiej z lipca 1945 r. Wystąpienie oczekuje na odpowiedź.

Działania instytucjonalne:

W 1992 r. członkowie Obywatelskiego Komitetu Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny Zaginionych w Lipcu 1945 r. przekazali Prokuraturze Wojewódzkiej w Suwałkach kopie dokumentacji zawierającej informacje o osobach zaginionych w trakcie Obławy Augustowskiej. Pod koniec roku śledztwo zostało zawieszono ze względu na brak dostępu do materiałów źródłowych przechowywanych w archiwach postsowieckich.

Od 1992 r. Oddziałowa Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Białymstoku kilkakrotnie zwracała się do strony rosyjskiej o pomoc prawną.

W 1995 r. Prokuratura Wojskowa Federacji Rosyjskiej w piśmie skierowanym do Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Moskwie podała, iż w wyniku pacyfikacji terenów Polski północno-wschodniej i części terytorium obecnej Litwy zatrzymano czasowo około 7 000 osób w ramach „wykrycia i unieszkodliwiania formacji antyradziecko nastawionej

Armii Krajowej”.

Potwierdzono przy tym aresztowanie – liczącej 592 osoby – części wspomnianej wyżej grupy przez organa „Smiersz” 3. Frontu Białoruskiego. W stosunku do większości aresztowanych „wszczęto postępowanie karne i prowadzono śledztwo (...), oskarżenia przeciwko wymienionym obywatelom polskim nie zostały wniesione, sprawy karne nie zostały skierowane do sądu”. W piśmie strona rosyjska podała, iż w państwowych archiwach FR nie udało się ustalić jakichkolwiek informacji o losach osób aresztowanych, a osoby odpowiedzialne za przeprowadzenie tej operacji wojskowej nie żyją (pismo w załączeniu).

Śledztwo IPN

Zawieszono w 1992 r. przez Prokuraturę Wojewódzką w Suwałkach śledztwo zostało podjęte w 2001 r. przez Prokuraturę Okręgową w Suwałkach i przekazane, zgodnie z kompetencjami, Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu białostockiego Oddziału Instytutu Pamięi Narodowej (pismo w załączeniu).

Początkowo śledztwo było kwalifikowane przez prokuratorów IPN jako zbrodnia komunistyczna, a od 2009 r. również jako zbrodnia przeciwko ludzkości.

W lipcu 2003 i marcu 2006 r. prokuratorzy OKŚZpNP w Białymstoku zwracali się o pomoc prawną do Rosji, o nadesłanie m.in. odpisów materiałów archiwalnych przechowywanych w archiwach rosyjskich, dotyczących działalności 62. Dywizji Wojsk Wewnętrznych NKWD oraz jednostek wchodzących w skład 50. Armii Wojsk ZSRR, w tym przede wszystkim 81. Korpusu. Strona rosyjska w odpowiedziach na wnioski stwierdziła, że nie dysponuje nowymi informacjami w tej sprawie.

W lipcu 2009 r. wystąpiono z kolejnym wnioskiem o pomoc prawną do Rosji. Zawierał on prośbę o przeprowadzenie przez stronę rosyjską kwerend w archiwach, w celu odnalezienia wszelkiej dokumentacji związanej z przedmiotową operacją wojskową. Dopiero w sierpniu 2011 r. Prokuratura Generalna Federacji Rosyjskiej przysłała pismo informujące, że instytucja nie dysponuje żadnymi informacjami dotyczącymi Obławy oprócz tych, które już przekazała.

OKŚZpNP w Białymstoku w styczniu 2009 r. zwracała się z podobnym wnioskiem o udzielenie pomocy prawnej do Prokuratury Generalnej Republiki Litwy. Strona litewska przesłała stronie polskiej kopie dokumentów, które zostały już wcześniej pozyskane przez prokuratora OKŚZpNP w Białymstoku w toku kwerend w Centralnym Archiwum Wojskowym w Rembertowie.

We wrześniu 2010 r. zwrócono się z analogicznym wnioskiem o pomoc prawną do Republiki Białorusi. W odpowiedzi Generalna Prokuratura RB wskazała, iż wyżej wymieniona pomoc prawna nie może zostać udzielona, albowiem byłoby to sprzeczne z podstawowymi zasadami prawnymi obowiązującymi na terytorium Białorusi, jako że do przestępstw popełnionych na terenie RB stosuje się tamtejsze prawo karne i ich jurysdykcja.

W czerwcu 2011 r. OKŚZpNP w Białymstoku wysłała do Prokuratury Generalnej Federacji Rosyjskiej kolejny wniosek o udzielenie pomocy prawnej w postaci m.in. przesłania uwierzytelnionych kopii dokumentów przechowywanych w Centralnym Archiwum FSB w Moskwie, to jest szyfrotelegramu Naczelnika Głównego Zarządu Kontrwywiadu „Smiersz” Wiktora Abakumowa, datowanego na 21 lipca 1945 r., w którym informuje on Ławrientija Berię o planowanej likwidacji 592 osób zatrzymanych w rejonie Puszczy Augustowskiej, przez wydzieloną grupę operacyjną wojsk Wydziału „Smiersz” 3. Frontu Białoruskiego. W toku śledztwa OKŚZpNP w Białymstoku ustaliła, że przedmiotowy dokument znajduje się w zasobach Centralnego Archiwum FSB.

W grudniu 2011 r. przesłano do Prokuratury Generalnej RP wniosek uzupełniający o udzielenie pomocy prawnej przez Prokuraturę Generalną FR poprzez nadesłanie do akt śledztwa urzędowego odpisu ww. szyfrotelegramu Abakumowa i urzędowych odpisów materiałów wszczętych i przeprowadzonych śledztw wobec osób zatrzymanych podczas Obławy Augustowskiej oraz urzędowych odpisów akt osobowych oraz aktów zgonów generała majora Iwana Iwanowicza Gorgonowa, naczelnika I Wydziału Głównego Zarządu Kontrwywiadu Wojskowego „Smiersz” przy Ludowym Komisariacie Obrony ZSRR oraz generała lejtnanta Pawła Wasiljewicza Zelenina, naczelnika Zarządu Kontrwywiadu Wojskowego „Smiersz” przy LKO ZSRR 3. Frontu Białoruskiego – osób odpowiedzialnych za przeprowadzenie likwidacji zatrzymanych obywateli polskich, w tym członków AK. Przedmiotowy wniosek o pomoc prawną Prokuratura Generalna RP wysłała w grudniu 2011 r. Strona rosyjska nie udzieliła odpowiedzi na oba wnioski z czerwca i grudnia 2011 r.

W lipcu 2014 r. OKŚZpNP w Białymstoku skierowała do strony amerykańskiej wniosek o udzielenie międzynarodowej pomocy prawnej w formie przeprowadzenia szczegółowych kwerend w National Archives and Records Administration i w innych mogących posiadać przedmiotowe materiały archiwach Stanów Zjednoczonych w sprawie wyjaśnienia tzw. Obławy Augustowskiej, gdyż nie jest wykluczone, że Stany Zjednoczone zbierały materiały wywiadowcze w 1945 r.

W październiku 2012 r. OKŚZpNP w Białymstoku wysłała zapytanie do Centralnego Archiwum Wojskowego w Rembertowie (dalej CAW), czy dysponuje ono zdjęciami lotniczymi z roku 1945 i z lat późniejszych terenów obejmujących polską granicę państwową z obwodem kaliningradzkim w rejonie powiatu gołdapskiego i powiatu węgorzewskiego, a w szczególności granicy z rejonem Oziorska (Darkiejemy) w obwodzie kaliningradzkim, drogi kołowej i kolejowej Augustów-Grodno, siedzib PUBP w Augustowie i Suwałkach, koszar wojskowych w Augustowie oraz czy dysponują informacjami o położeniu wojskowych lotnisk Armii Czerwonej i Wojska Polskiego z okresu od czerwca do sierpnia 1945 r., usytuowanych na terenie powiatów: oleckiego, gołdapskiego, węgorzewskiego, ełckiego, suwalskiego, sejneńskiego, augustowskiego i sokólskiego. W odpowiedzi z maja 2013 r. CAW poinformowała, że zespoły w których znajdują się zdjęcia lotnicze nie są w dostateczny sposób zewidencjonowane, co utrudnia ich odnalezienie. Jednakże w październiku 2014 r. CAW udostępniło odnalezione zdjęcia lotnicze.

Od 2013 r. trwa gromadzenie materiału genetycznego osób spokrewnionych z ofiarami Obławy Augustowskiej.

OKŚZpNP w Białymstoku w piśmie z dnia 10 lutego 2015 r. przedstawiła imienną listę zawierającą dane 539 osób zaginionych w lipcu 1945 r., opracowaną na podstawie zeznań i wywiadów. Lista nie jest ostateczna.

Proces weryfikacyjny i śledztwo w sprawie ustalenia losów ofiar trwa nadal.

Działanie społeczne

W 1945 r. interwencja przedstawicieli gminy Giby u władz wyższego szczebla doprowadziła do zarządzenia sporządzenia spisów zaginionych w poszczególnych powiatach. W 1946 r. na prośbę władz Gib Prezydium Rady Ministrów wystosowało zapytanie do Ambasady Polskiej w Moskwie w sprawie wyjaśnienia losów aresztowanych w lipcu 1945 r.

Poszukiwań ofiar nie zaprzestały rodziny zaginionych. W 1987 r. w rejonie Gib odnaleziono masowe groby, jak sądzono aresztowanych w 1945 r. Badania wykazały jednak, że są to pochowani w trakcie II Wojny Światowej żołnierze niemieccy. Odnalezienie grobu stało się pretekstem do założenia 2 sierpnia 1987 r. Obywatelskiego Komitetu Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny Zaginionych w Lipcu 1945 r. Negowany przez ówczesne władze i zdelegalizowany we wrześniu 1987 r. Komitet kontynuował działalność dokumentacyjną: zbierał informacje o zaginionych i opracowywał je w specjalnych

kwestionariuszach. Działalność Komitetu była wspierana m.in. przez Jerzego Giedroycia, prezydenta Ryszarda Kaczorowskiego, Zofię i Zbigniewa Romaszewskich.

W 1991 r. w Gibach, na pobliskim wzgórzu, stanął Krzyż-pomnik. Na kamieniach poukładanych nieopodal Krzyża wyryto nazwiska zaginionych oraz napis: „*Mieszkańcom tych ziem, ofiarom zbrodni stalinowskiego ludobójstwa w lecie 1945 roku. Męczennikom za wiarę i ojczyznę. Rodacy 1991*”. Przy Krzyżu od wielu lat odbywają się uroczystości rocznicowe.

Dodatkowo aktywne działanie w sprawie wyjaśnienia okoliczności Obławy Augustowskiej prowadzi również prof. Nikita Pietrow, wiceprzewodniczący Stowarzyszenia Memoriał.

INFORMACJE DODTKOWE:

W lipcu 1945 r. na obszarze powiatów augustowskiego, suwalskiego, sejnieńskiego i sokólskiego leżących w północnej części ówczesnego województwa białostockiego (mapka w załączeniu), przeprowadzona została przez Armię Czerwoną oraz funkcjonariuszy NKWD przy wsparciu polskich oddziałów wojskowych i lokalnych organów Milicji Obywatelskiej i Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego akcja nastawiona przeciwko miejscowym strukturom polskiego podziemia.

Jedną z przyczyn przeprowadzenia akcji była działalność partyzancka skierowana przeciwko nowym władzom i porządkowi: grupy partyzanckie wiosną 1945 r., po przesunięciu się frontu na zachód, skierowały swoje działania przeciwko osobom współpracującym z nową władzą; na najbardziej gorliwych konfidentach wykonywano wyroki śmierci, napadano na posterunki Milicji Obywatelskiej i miejsca stacjonowania żołnierzy Armii Czerwonej. Teren przygraniczny stanowił najkrótszy korytarz komunikacyjny zachód-wschód, którym Sowieci transportowali zdobycze wojenne, również stanowiące obiekt ataków. Akcje zbrojne budziły niepokój zarówno u władzy polskich i radzieckich. W odwecie działania Sowieców skupiały się nie tylko na walce z polskim podziemiem, ale również nakierowane były na ludność okolicznych miast, wiosek i osad. Armia Czerwona dokonywała licznych aktów przemocy: grabieży, gwałtów, aresztowań pod byle pretekstem. Zatrzymani trafiali do więzień lub obozów w głębi ZSRR lub byli zabijani na miejscu. Przeciwko ludności cywilnej ZSRR używał również lotnictwa wojskowego, które w odwecie za stawiany opór bombardowało te wsie i miejscowości w pobliżu, których dokonywano akcji partyzanckich.

W celu skutecznego rozwiązania problemu aktywności polskiej partyzantki na terenach przygranicznych podjęto (w końcu) decyzję o przeprowadzeniu dużej akcji militarnej, która w sposób ostateczny miała doprowadzić do unicestwienia polskiego oporu. Działanie wywiadowcze – poprzedzające samą akcję – umożliwiły precyzyjne opracowanie listy „wichrzycieli działających na szkodę porządku komunistycznego.”

Decyzja o obławie musiała zostać podjęta na wysokim szczeblu władzy radzieckiej, o czym świadczy zarówno przygotowanie i rozmiar akcji oraz zmasowany udział wojskowy. Ze strony radzieckiej w Obławie uczestniczyły oddziały 50. Armii oraz 62. Dywizji Wojsk Wewnętrznych NKWD i funkcjonariusze organów „Smiersz” 3. Frontu Białoruskiego, ze strony polskiej zaangażowane były dwie kompanie 1. Praskiego Pułku Piechoty wchodzącego w skład I Armii Wojska Polskiego, przy współdziałaniu funkcjonariuszy organów Bezpieczeństwa Publicznego oraz Milicji Obywatelskiej. Szczątkowe źródła historyczne dość rozbieżnie szacują liczebność zaangażowanych formacji mundurowych od 4-6 tys. nawet do 45 tys.

Nie można jednoznacznie określić dat rozpoczęcia i zakończenia lipcowej operacji, dane źródłowe wskazują okres pomiędzy 10 a 25 lipca 1945 r. lub 12 a 19 lipca 1945 r. Aresztowania rozpoczęły się jednocześnie w kilku odległych od siebie miejscowościach. Mieszkańcy zabierani byli z domów, z miejsc pracy, z drogi czy z pola. Zatrzymywano wytypowane osoby, przypadkowych świadków, aresztowano nieraz całe rodziny. Posuwano się do różnych podstępów, aby zamaskować działania, np. we wsi Jazewo pod pozorem zwołania zebrania wiejskiego aresztowano wszystkich przybyłych. W wielu miejscowościach akcje zatrzymań przeprowadzane były ponownie, ponieważ niektóre z wytypowanych we wcześniejszym rozpoznaniu osób były nieobecne lub osoby aresztowane, po brutalnych przesłuchaniach, wskazywały kolejnych podejrzanych.

Według informacji zawartych w piśmie z 4 stycznia 1995 r. Prokuratury Generalnej Federacji Rosyjskiej podczas operacji zatrzymano ponad 7 tys. obywateli polskich i litewskich (niektóre źródła podają liczbę 2 tys. zatrzymanych), skonfiskowano znaczącą ilość broni. Spośród zatrzymanych wyłoniona została grupa 592 osób, która została uznana jako „szczególnie niebezpieczni”. W stosunku do 575 z 592 aresztowanych wszczęto postępowania karne. Ostatecznie przeciwko aresztowanym nie zostały wniesione oskarżenia, sprawy karne nie zostały skierowane do sądu (pismo w załączeniu).

Dalszy los aresztowanych leży do dziś w sferze przypuszczeń. Ze szczątkowych informacji wynika, że ludzi tych nie zwolniono z tymczasowych obozów jak pozostałych,

lecz wywieziono ciężarówkami w stronę nowej granicy polsko-radzieckiej. Osoby te najprawdopodobniej zostały zamordowane przez wojska radzieckie, ale do dziś dnia nie znaleziono ich grobów i ciał. Według jednej z hipotez zostali oni zabici i pochowani w okolicach Grodna, już na terenie ZSRR. Inne głoszą, że stało się to w rejonie jeziora Gołdap lub w Puszczy Romnickiej na terenie obwodu kaliningradzkiego.

Poszukiwania zaginionych nadal trwają.

REKOMENDACJE BIURA:

Obława Augustowska oraz trwające od kilkadziesiąt lat działania zmierzające do wyjaśnienia jej przyczyn i skutków są procesem trudnym w ocenie, gdy z jednej strony stawia się cele polityczne a z drugiej nadzieję rodzin na odnalezienie prawdy.

Strona polska podejmowała różne próby wyjaśnienia tła i skutków Obławy, jednakże działania te będą skuteczne tylko wtedy, gdy potrzeba dialogu i partnerstwa będzie wyrażona przez wszystkie zaangażowane strony. Ważne jest, aby pamięć o tym wydarzeniu odnalazła swoje miejsce w historii.

W związku z powyższym Biuro Komunikacji Społecznej pozostawia do uznania Komisji decyzję w sprawie podjęcia uchwały okolicznościowej.

OPRACOWAŁA

Joanna Baranowska

DYREKTOR

Anna Pomianowska-Bąk

Materiały źródłowe:

1. Jan Jerzy Milewski *Największa zbrodnia na Polakach po wojnie* [w] *Zaginieni w obławie augustowskiej – lipiec 1945 r. Katalog wystawy*, IPN O/Białymstoku, Białystok 2005.
2. Alicja Maciejowska, *Przerwane życiorysy. Obława Augustowska – lipiec 1945 r.*, Białystok 2010, (Seria wydawnicza Oddziału IPN w Białymstoku, tom 10).
3. *Obława Augustowska – lipiec 1945 r. Wybór źródeł*, red. Jan Jerzy Milewski, Anna Pyżewska, Białystok 2010 (Seria wydawnicza Oddziału IPN w Białymstoku, tom 9).
4. OBŁAWA AUGUSTOWSKA LIPIEC 1945 © 2014 Instytut Pamięci Narodowej Oddział Białystok www.oblawaaugustowska.pl.

INSTYTUT STUDIÓW POLITYCZNYCH
POLSKIEJ AKADEMII NAUK
INSTITUTE OF POLITICAL STUDIES
POLISH ACADEMY OF SCIENCES

ul. Polna 18/20, 00-625 Warszawa
tel: 22 825 52 21 (22, 23), faks: 22 825 21 46, www.isppan.waw.pl, e-mail: politic@isppan.waw.pl

BIURO KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

29. 10. 2014

Nr kancelaryjny: 101/135

Nr dzieła: 101/135

Warszawa, 22 października 2014 roku

KANCELARIA SENATU
KANCELARIA OGÓLNA

wpl. 28. 10. 2014
BB/4318

Zał..... Nr.....

Sz. Pan
Bogdan Borusewicz
Marszałek Senatu RP

28.10.14.
4318
Borusewicz

W załączeniu przekazujemy 14 tysięcy podpisów pod petycją do Najwyższych Władz Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie zintensyfikowania działań na rzecz ustalenia miejsca pochówku około 2 tysięcy obywateli polskich zamordowanych w lecie 1945 roku przez specjalny batalion NKWD „Smiersz” w wyniku tzw. Obławy Augustowskiej.

Uprzejmie informujemy, iż działając w porozumieniu i na prośbę Związku Pamięci Ofiar Obławy Augustowskiej 1945, Instytut Studiów Politycznych PAN rozpoczął akcję zbierania tych podpisów na swojej stronie internetowej w 2013 roku, prowadząc ją do lipca 2014 roku. 27 lipca br. wspólnie ze wspomnianym Związkiem, Zamkiem Królewskim, UKSW i Stowarzyszeniem „Memoriał” urządziliśmy pierwsze centralne obchody 69. rocznicy Obławy Augustowskiej połączone z uroczystą Mszą Świętą w intencji Ofiar, która została odprawiona w Bazylice Archikatedralnej pw. Świętego Jana Chrzciciela oraz z sesją naukową na Zamku Królewskim.

Według informacji przekazanych przez Nikitę Pietrowa, wiceprzewodniczącego Stowarzyszenia „Memoriał” zbrodni prawdopodobnie dokonano w Puszczy Augustowskiej w miejscowości Kalety, leżącej w strefie nadgranicznej dawnej BSSR (obecnie Republika Białoruś); tam też zapewne znajdują się „doły śmierci” ze szczątkami Ofiar. Pod apelem podpisało się m. in. liczne grono pracowników nauki (105 osób z tytułem profesorskim, 136 ze stopniem doktora habilitowanego, 145 ze stopniem doktora), polskie duchowieństwo (219 księży, w tym 2 kardynałów, 4 arcybiskupów i 5 biskupów), wiele osób dobrej woli.

Lokalizacja miejsca zbrodni na terytorium obecnego obwodu grodzieńskiego i brak wśród sprawców białoruskiego NKWD, jak się wydaje, ułatwiają rozmowy z Białorusią i ich wynik w dużej mierze zależy może od zrzeczności polskich władz, zwłaszcza resortu Spraw Zagranicznych.

Pozostajemy z wyrazami szacunku i z nadzieją na podjęcie energicznych działań przez Państwo Polskie

Prof. zw. dr hab. Eugeniusz Cezary Król

Pełnomocnik ISP PAN ds. Obławy Augustowskiej

DIREKTOR
prof. dr hab. Eugeniusz Cezary Król

Prof. zw. dr hab. Krzysztof Jasiewicz

BIURO KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ
Data: 2014-10-30
Wpłynęło: 23500
Podpis: [Signature]

MONITOR POLSKI

DZIENNIK URZĘDOWY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 13 sierpnia 2014 r.

Poz. 667

UCHWAŁA SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 25 lipca 2014 r.

w sprawie uczczenia pamięci ofiar Oblawy Augustowskiej z lipca 1945 roku

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej oddaje hołd ofiarom Oblawy Augustowskiej, wyraża współczucie rodzinom pomordowanych oraz składa podziękowanie tym, którzy konsekwentnie poszukują prawdy o tym tragicznym wydarzeniu.

Ponad dwa miesiące po zakończeniu działań wojennych w Europie, w lipcu 1945 roku oddziały Armii Czerwonej i NKWD, przy wsparciu Ludowego Wojska Polskiego, Urzędu Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej, przeprowadziły w powiatach augustowskim, suwalskim, sejneńskim oraz sokólskim wielką operację pacyfikacyjną nazywaną dzisiaj Oblawą Augustowską. Jej celem była likwidacja konspiracji niepodległościowej w północno-wschodniej Polsce i ostateczne podporządkowanie tego terenu komunistycznej władzy.

Pamięć o tej zbrodni powinna być ważnym elementem polskiej świadomości narodowej, a wiedza o Oblawie Augustowskiej znaleźć właściwe odzwierciedlenie w szkolnych programach nauczania.

Marszałek Sejmu: *E. Kopacz*

**Ustawa
z dnia 2015r.**

o ustanowieniu Dnia Pamięci Ofiar Obławy Augustowskiej z lipca 1945 roku

W hołdzie Ofiarom Obławy Augustowskiej z lipca 1945 roku – bohaterom antykomunistycznego podziemia niepodległościowego, zamordowanym z rozkazu Józefa Stalina na terenie północno-wschodniej Polski (ziemi augustowskiej, sejneńskiej, sokólskiej i suwalskiej) w czasie obowiązującego pokoju po kapitulacji hitlerowskich Niemiec, którzy nie pogodzili się z nową sowiecką okupacją – stanowi się, co następuje:

Art. 1

Dzień 12 lipca ustanawia się Dniem Pamięci Ofiar Obławy Augustowskiej z lipca 1945 roku.

Art. 2

Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Z rozkazu Józefa Stalina Sztab Generalny Armii Czerwonej opracował specjalny plan penetracji lasów Puszczy Augustowskiej w powiecie suwalskim województwa białostockiego w celu wyłapania i unieszkodliwienia działających tam polskich grup partyzanckich, niechających podporządkować się narzuconej przez Związek Sowiecki komunistycznej władzy, lecz uznających Rząd Polski w Londynie. Operacja ta została przeprowadzona w lipcu 1945 roku przez liniowe pododdziały Armii Czerwonej 3. Frontu Białoruskiego liczące około 45 tysięcy żołnierzy, które wspierała 62. Dywizja Wojsk Wewnętrznych NKWD ZSRR, a także kompania 110 żołnierzy polskich z 1. Praskiego Pułku Piechoty pod dowództwem porucznika Maksymiliana Schnepfa oraz funkcjonariusze miejscowych UB i MO.

Główną operację przeprowadzono w dniach 12-19 lipca 1945 roku „przeczesując” lasy na terenie ziemi augustowskiej, sejneńskiej, sokólskiej i suwalskiej. W jej wyniku zatrzymano 7049 osób, z których po rewizji zwolniono 5115 osób. Osoby zatrzymane zostały umieszczone w utworzonych przez Sowieców tzw. punktach filtracyjnych. Było ich co najmniej kilkadziesiąt we wszystkich objętych operacją powiatach. Mieściły się one w stodołach, chlewach, magazynach i szopach, czasami w piwnicach budynków w miastach. Zatrzymani byli poddawani brutalnemu śledztwu, połączonemu z biciem i torturowaniem. Niektórych więźniów krępowano drutem kolczastym lub przetrzymywano pod gołym niebem w dołach zalanych wodą.

Spośród zatrzymanych 514 osób zostało przekazanych za „linię Curzona” miejscowym organom NKWD-NKGB Litewskiej SRR. Z reszty zaś – według stanu na 21 lipca 1945 roku – przeznaczono do likwidacji 592 osoby, które zostały nazwane polskimi „bandytami”, a kolejnych 828 osób zostało zakwalifikowanych do dokładnego sprawdzenia, jeśli okaże się, że są żołnierzami Armii Krajowej (według sowieckiej nomenklatury polskimi „bandytami”) będzie przeznaczonych do likwidacji. Zgodnie z instrukcją ludowego komisarza spraw wewnętrznych ZSRR Ławrentija Berii szef Głównego Zarządu Kontrwywiadu SMIERSZ generał pułkownik Wiktor Abakumow 20 lipca 1945 roku wysłał samolotem do Olecka (wówczas Treuburg) grupę katów pod dowództwem swego zastępcy generała majora Iwana Gorgonowa, do których dołączył na miejscu generał lejtnant Paweł Zielenin - szef Zarządu Kontrwywiadu SMIERSZ 3. Frontu Białoruskiego.

Wiktor Abakumow wysyłając do Berii szyfrogram zaproponował następujący tok postępowania: „Zlikwidować wszystkich zidentyfikowanych bandytów w liczbie 592 osób.

W tym celu zostanie wydzielona grupa operacyjna i batalion wojsk Zarządu SMIERSZ 3. Frontu Białoruskiego, sprawdzone w praktyce podczas szeregu akcji kontrwywiadowczych. Pracownicy operacyjni i żołnierze batalionu dostaną precyzyjne instrukcje co do trybu likwidacji bandytów. (...). W trakcie operacji zostaną podjęte niezbędne kroki, aby nie dopuścić do ucieczki któregokolwiek z bandytów. W tym celu oprócz udzielenia dokładnego instruktażu pracownikom operacyjnym i żołnierzom batalionu, rejony lasu, gdzie będzie prowadzona operacja, po wcześniejszym przeczesaniu zostaną okrążone. (...). Pozostałe 828 osób sprawdzimy w ciągu pięciu dni – wszystkich wykrytych pośród nich bandytów zlikwidujemy w ten sam sposób. Meldunek o liczbie wykrytych w tej grupie bandytów zostanie Wam wysłany”.

Z ustaleń poczynionych przez rosyjskie stowarzyszenie „Memoriał” i prof. Nikitę Pietrowa wynika, iż osoby zakwalifikowane jako „bandyci” zostały zgrupowane w specjalnym łagrze w pobliżu miejscowości Giby, na skraju Puszczy Augustowskiej, skąd drogą leśną były przewożone do ówczesnej strefy nadgranicznej BSRR do miejscowości Kalety w obwodzie grodzieńskim. Tam zapewne przeprowadzano egzekucje i tam prawdopodobnie znajdują się „doły śmierci” ze szczątkami Ofiar, ale sprawa ta nie została dotychczas ostatecznie wyjaśniona, w związku z czym przyjmuje się, że miejsce spoczynku doczesnych szczątków Ofiar Obławy Augustowskiej jest wciąż nieznanne. Nadal nie znamy też całej skali tej zbrodni, bowiem jeszcze do końca lipca 1945 roku były na tym terenie dokonywane aresztowania, a osoby wówczas zatrzymane też zaginęły bez wieści. Według ogólnych szacunków liczba Ofiar może sięgać 2000 osób. Ustalenie ich tożsamości będzie możliwe dopiero po udostępnieniu akt tej sprawy z archiwum FSB Federacji Rosyjskiej, jak również po przeprowadzeniu prac ekshumacyjno-archeologicznych na terytorium Republiki Białoruś.

Niemal zaraz po tych tragicznych wydarzeniach z lipca 1945 roku w lokalnym obiegu pojawiły się terminy „Obława” bądź „Obława Lipcowa”. W latach czterdziestych doszło też określenie „kolejny Katyń”, a na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych zaczęto używać terminu „Obława Augustowska”, który został powszechnie przyjęty, także w badaniach historycznych.

Ta zbrodnicza operacja, w wyniku której śmierć poniosła tak duża grupa mieszkańców północno-wschodniej części Polski została przeprowadzona w warunkach obowiązującego w Europie pokoju, ponad dwa miesiące po kapitulacji hitlerowskich Niemiec.

Rodziny Ofiar do chwili obecnej nie doczekały się moralnej satysfakcji. Musiały swój ból ukrywać, ale mimo szykan, zastraszania i pogardy ze strony władz komunistycznych

podejmowały na własną rękę próby wyjaśnienia losu swych bliskich. W latach osiemdziesiątych XX wieku próby dotarcia do prawdy o liście Ofiar Obławy Augustowskiej i miejscu Ich spoczynku podejmował Obywatelski Komitet Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny Zaginionych w Lipcu 1945 roku. Na początku lat dziewięćdziesiątych śledztwo w tej sprawie prowadziła Prokuratura Wojewódzka w Suwałkach, swoje wysiłki badawcze kontynuuje także Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Białymstoku.

W ostatnich latach intensywne starania o pełne wyjaśnienie tej zbrodni, niestety bez należytego wsparcia organów państwa polskiego, podejmuje Związek Pamięci Ofiar Obławy Augustowskiej 1945 na czele z jego Prezesem Księdzem Prałatem Stanisławem Wysockim, który w czasie Obławy stracił ojca i dwie siostry.

25 lipca 2014 roku Sejm Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek grupy posłów Klubu Parlamentarnego Prawo i Sprawiedliwość podjął uchwałę w sprawie uczczenia pamięci ofiar Obławy Augustowskiej z lipca 1945 roku.

Państwo Polskie ma nadal moralny dług do pilnego spłacenia, a uhonorowanie Ofiar specjalnym Dniem Pamięci o Nich ustanowionym przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej jest ważnym krokiem w tym kierunku.

Proponuje się datę 12 lipca jako Dzień Pamięci Ofiar Obławy Augustowskiej z lipca 1945 roku ze względu na to, że data ta była początkiem operacji wojskowej 3. Frontu Białoruskiego, przygotowanej przez Sztab Generalny Sił Zbrojnych Związku Sowieckiego na polecenie Dowódcy Naczelnego.

**Oświadczenie złożone
przez senatora Tadeusza Arłukowicza
na 7. posiedzeniu Senatu
w dniu 14 marca 2012 r.**

Oświadczenie skierowane do ministra spraw zagranicznych Radosława Sikorskiego

Szanowny Panie Ministrze!

Od lat prowadzone są starania o wyjaśnienie okoliczności przeprowadzenia Obławy Augustowskiej w lipcu 1945 r. oraz prace zmierzające do odnalezienia miejsca pochówku ofiar. Mimo że od tych tragicznych wydarzeń upłynęło blisko siedemdziesiąt lat, nadal nie są znane przyczyny aresztowania, okoliczności i miejsce stracenia oraz spoczynku ponad sześćuset naszych rodaków.

Intensywne zabiegi w celu odkrycia prawdy o losach osób uprowadzonych przez NKWD z terenu ziemi augustowskiej, sejneńskiej, suwalskiej i sokólskiej prowadzi Związek Pamięci Ofiar Obławy Augustowskiej 1945 r. oraz rodziny ofiar. Nad tematem tym pochylają się także w swoich badaniach polscy i rosyjscy uczeni, historycy, którzy potwierdzają fakt istnienia dokumentów na ten temat w rosyjskich zasobach archiwalnych.

W 1995 r. Główna Prokuratura Wojskowa Federacji Rosyjskiej potwierdziła, że organy „Smiersz” 3. Frontu Białoruskiego aresztowały w lipcu 1945 r. pięciuset dziewięćdziesięciu dwóch obywateli polskich, jednak nie wniesiono przeciwko nim oskarżeń ani spraw do sądu. W piśmie GPW stwierdzono, że dalsze losy aresztowanych nie są znane.

Ważnym krokiem w kierunku wyjaśnienia sprawy jest publikacja książki „Według scenariusza Stalina” autorstwa Rosjanina, Nikity Pietrowa, w której został ujawniony nieznany dotąd dokument, znajdujący się w archiwum Federalnej Służby Bezpieczeństwa, opisujący przygotowania sowieckiego kontrwywiadu „Smiersz” do rozstrzelania schwytych Polaków. Dokument ten wskazuje również, że liczba rozstrzelanych obywateli polskich może być znacznie większa od dotychczas podawanych pięciuset dziewięćdziesięciu dwóch osób.

W ramach śledztwa prowadzonego w tej sprawie przez Instytut Pamięci Narodowej wykonano już na terenie kraju wszelkie czynności procesowe, a kolejne prośby o pomoc prawną wysyłane do Federacji Rosyjskiej załatwiane są odmownie.

W 2008 r. sprawa została wpisana przez MSZ do tak zwanego katalogu zagadnień omawianych przez Międzyrządową Komisję do Spraw Trudnych w Stosunkach Polsko-Rosyjskich, jednak nadal nie wiadomo, czy została ona oficjalnie poruszona.

Zdaję sobie sprawę, że w tej sprawie potrzebne są decyzje polityczne rosyjskiego rządu, bo w innym przypadku materiały nie zostaną ujawnione, a żeby do tego doprowadzić potrzebne są działania polskich władz.

Zwracam się zatem do Pana Ministra z następującymi pytaniami.

1. Na jakim etapie są w tej chwili działania dyplomatyczne prowadzone w tej sprawie przez władze Rzeczypospolitej i Federacji Rosyjskiej?
2. Co udało się dotąd osiągnąć?
3. Czy planowane są kolejne rozmowy mające na celu wyjaśnienie okoliczności tej zbrodni?

Liczę na podjęcie intensywnych działań w celu odnalezienia miejsc tak ważnych dla rodzin ofiar Obławy Augustowskiej i lokalnych społeczności.

Z poważaniem
Tadeusz Arłukowicz

Warszawa, dnia 6 kwietnia 2012 r.

Minister

Spraw Zagranicznych

SM 2114/3/12/56806

Pan Bogdan Borusewicz

Marszałek Senatu

Rzeczypospolitej Polskiej

p.7. Kwiecień
Biuro Prac Senackich
10.04.12
2978

Kołodziej Paweł Marszałek

W odpowiedzi na oświadczenie Pana Senatora Tadeusza Arłukowicza (pismo nr BPS/043-07-210/12 z dnia 19 marca br.), złożone podczas 7. posiedzenia Senatu RP w dniu 14 marca br., w sprawie wyjaśnienia okoliczności przeprowadzenia Obławy Augustowskiej w lipcu 1945 r., uprzejmie informuję:

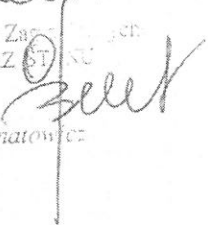
Ministerstwo Spraw Zagranicznych podziela zdanie Pana Senatora Arłukowicza, że Obława Augustowska należy z pewnością do tych istotnych problemów, które muszą zostać ostatecznie wyjaśnione. Niestety, jak na razie, nie można odnotować tutaj istotnego postępu.

Jak słusznie zauważył Senator Arłukowicz, sprawa ta została podjęta podczas obrad Polsko - Rosyjskiej Grupy do Spraw Trudnych. Intencją strony polskiej jest uzyskanie pełnego dostępu do wszelkich rosyjskich materiałów archiwalnych, związanych z tą niewyjaśnioną zbrodnią.

Strona polska będzie nalegać, aby kwestia ta stała się jednym z tematów współpracy nowopowstałych w Polsce i Rosji instytucji - Centrów Dialogu i Porozumienia. Jednocześnie uprzejmie informuję, że powyższe stanowisko zostało przekazane stronie rosyjskiej kanałami dyplomatycznymi.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Spraw Zagranicznych
PODSEKRETARZ STANU

z up.
Grażyna Bernatowicz

/kserokopia pisma urzędowego z godłem i nadrukiem o treści : Prokuratura
Generalna Federacji Rosyjskiej, Główna Prokuratura Wojskowa /

4 styczeń 1995 rok

Nr Suw-196-94

103160 Moskwa , k-160

Ambasada Rzeczypospolitej Polski

123557 Moskwa

ul. Klimaszkińska 4

Wasze pismo z dnia 20 stycznia 1994 roku dotyczące wyjaśnienia losów obywateli polskich, zatrzymanych podczas operacji wojskowej na terenie powiatu suwalskiego w lipcu 1945 roku, zostało rozpatrzone.

Ustalono, że w związku z licznymi faktami napadów na żołnierzy Armii Radzieckiej, mających miejsce na terytorium Polski, Sztab Generalny Sił Zbrojnych ZSRR zgodnie z Poleceniem Dowódcy Naczelnego rozpracował plan przeprowadzenia operacji wojskowej w lasach augustowskich w powiecie suwalskim woj. białostockiej, celem wykrycia i unieszkodliwienia wszystkich formacji antyradziecko nastawionej "Armii Krajowej" .

Podczas operacji przeprowadzonej przez wojsko 3 Frontu białoruskiego w dniach od 12 do 19 lipca 1945 roku zatrzymano ponad 7 tysięcy obywateli polskich i litewskich, a także skonfiskowano znaczną ilość broni. Większość miejscowych mieszkańców z ogólnej liczby zatrzymanych po przesłuchaniu została zwolniona , a 592 obywateli polskich aresztowano przez organ "Smiersz" 3 Frontu białoruskiego.

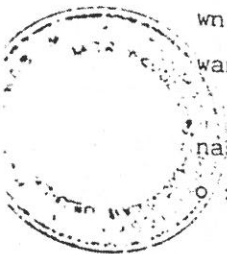
W stosunku do 575 osób wszczęto postępowanie karne i prowadzono śledztwo. Analiza tych spraw karnych pokazała, że aresztowanymi byli miejscowi mieszkańcy i zatrzymani zostali przez wojsko radzieckie podczas przeczesywania terenu lasu i przyległych do niego miejscowości.

Bezpośrednio z bronią w ręku zatrzymano 69 osób. Wszyscy, tj. 592 zatrzymanych , w różnym okresie czasu od 1939 do 1945 roku okazali się członkami różnych formacji "Armii Krajowej" , dwóch z nich było dowódcami oddziałów, trzech - dowódcami plutonu, pozostali - szeregowcy .

Oskarżenie przeciwko wymienionym obywatelom polskim nie zostało wniesione, sprawy karne nie zostały skierowane do sądu, a dalsze losy aresztowanych nie są znane .

W celu wyjaśnienia wszystkich okoliczności sprawdzone zostały przez nas Archiwa Państwowe Federacji Rosyjskiej, jednak jakichkolwiek informacji o zastosowanych środkach względem aresztowanych nie udało się ustalić.

Osoby odpowiedzialne za przeprowadzenie operacji wojskowej nie żyją.

Tak więc , z powodu braku dokumentalnych danych , obiektywne ustalenie dalszych losów 592 obywateli polskich , aresztowanych podczas operacji wojskowej formacji 3 Frontu Białoruskiego w okresie od 12 do 19 lipca 1945 rok na terenie woj. białostockiego, i zastosowania wobec nich środków zapobiegawczych okazało się niemożliwe .

Zastępca Głównego Prokuratora Wojennego generał-podporucznik - W.A. Smirnow -
- podpis nieczytelny

Nr rep. 1/96
Świadczenie prawdziwości powyższego przekładu z kryginalnego dokumentu.
Tytułem wyjątku z pozwolenia mach. 1/96
Suwałki, dnia 11. 04. 19 96 r.
Tłumacz przysięgły z języka rosyjskiego

(mgr Włodzimierz Bogusław Usarek)

POSTANOWIENIE

o podjęciu zawieszono śledztwa-~~dotychczas*~~

Dnia 12 października 2001 r.

ADAM SZCZYTKO - Prokurator

(miej. naczelno i śląskie)

Prokuratury Okręgowej w Suwałkach

w sprawie ~~przesłucha~~ przestępstw dokonanych w trakcie tzw. obławy augustowskiej w lipcu 1945 r.

~~zakończonych~~ o przestępstwo z art. 148 § 1 kk i inne na podstawie art. 11 § 2 kpk, art. 22 § 1 kpk*)

postanowił

1. podjąć śledztwo-~~dotychczas~~ w sprawie przestępstw dokonanych w trakcie tak zwanej "obławy augustowskiej" w lipcu 1945 roku

~~dotychczas~~

~~podobnie~~ o przestępstwo z art. 148 § 1 kk i inne

zawieszono postanowieniem z dnia 05 listopada 1992 roku

2. odwołać poszukiwanie wymienionego podejrzanego listem gończym, zarządzone postanowieniem z dnia

UZASADNIENIE

W dniu 27 lutego 1992 roku Prokuratura Wojewódzka w Suwałkach wszczęła śledztwo w sprawie wyjaśnienia wszelkich okoliczności związanych z niewyjaśnionym do tej pory zaginięciem szeregu tysięcy osób zamieszkujących na terenie ziemi augustowskiej w okresie od lipca 1945 roku w czasie tak zwanej "obławy" przeprowadzonej przez wojska armii radzieckiej, NKWD i funkcjonariuszy polskiego Urzędu Bezpieczeństwa.

W toku śledztwa dokonano szeregu przesłuchań świadków ówczesnych wydatków, zabezpieczono szereg dokumentów, ustalono w szerokim zakresie tożsamość osób zaginionych oraz okoliczności ich aresztowania. Dla pełnego wyjaśnienia losów osób, które nie powróciły po dokonanych zatrzymaniach koniecz-

nym było skorzystanie z pomocy prawnej wrauz ^{Rusji i Niemczech.} ~~rosji i Niemczech.~~

Z uwagi na nieuzyskiwanie przez dłuższy czas odpowiedzi w wyżej wskazanym zakresie śledztwo zostało w dniu 05 listopada 1992 roku zawieszono.

W sytuacji utworzenia Instytutu Pamięi Narodowej - specjalizującego się w prowadzeniu tego rodzaju postępowań i zadeklarowaniu przez pracowników przejęcia powyższej sprawy do dalszego jej prowadzenia, zasadnym jest jej podjęcie.

ASz/eb

PROKURATOR PROKURATURY OKRĘGOWEJ
ADAM SZCZYTKO

OBŁAWA AUGUSTÓWSKA

lipiec 1945 r.

- 👤 osoby zatrzymane z poszczególnych miejscowości
- 🏠 osoby przetrzymywane w punktach filtracyjnych

